

A MAGYAR ÉGBOLT FÉNYEI

(RÁKÓCZI, SZÉCHENYI, TELEKI)

A magyar történelem egén sok fényes csillag vonult át, amelyek kialudván örök homályt hagytak maguk után, vagy nemzetünk vezérsillagaivá lettek. Mi minden történhetett volna másképp, ha például Szent Imrét és Zrínyi Miklóst nem találja meg a vadkan? Ha a Zrínyiek utódát, II. Rákóczi Ferencet egy dicső, de a nemzet erőit vég-sőkig kimerítő szabadságharc után nem fosztják meg birtokaitól, és nem kényszerül éppen annak a már röviddel azelőtt hazánkból kiebrudalt török birodalomnak az oltalmába, melynek félholdas zászlaját 150 évig lengette a balsors hazánk véráztatta földje felett? Ha Széchenyi István, a magyar szemlélet hatékony formálója, legtevékenyebb, legintuitívabb

Mányoki Ádám: II. Rákóczi Ferenc, 1724.

alakítója, az óvatos átalakítás elkötelezettje, állandó büntudattal viaskodó, több mint egy évtizedes elmeegógyintézeti magány után a kényszerek hatására nem lép ki a földi létből? Ha Tisza István nem vállalja önként a mártíriumot, talán predestinációs hatásoknak engedve, egyfajta vezeklésnek felfogva az alattomos gyilkos erőszakot? Ha Teleki Pál lelke az adott szó szentségét, korának az ő keresztényi gondolkodásával összeegyeztethetetlen akadályait elhárítva nem szabadul meg minden gyötrelmétől?

A történelem persze nem ismeri a HA lehetőségeinek mérlegelését, de az ember szereti keresni, fürkészni az okokat, szeretné kitapintani a Gondviselés ki nem számítható útjait. És szeret példaképeket látni maga előtt. Pontos válaszokat nem tudunk adni, de keressük az igazat, hogy valóban kialudtak-e ezek a magyar csillagok. Nem éppen életük és haláluk szolgál-e olyan példával, mellyel örök lendületet adnak a nemzetéhez, hitéhez hűséges embernek?

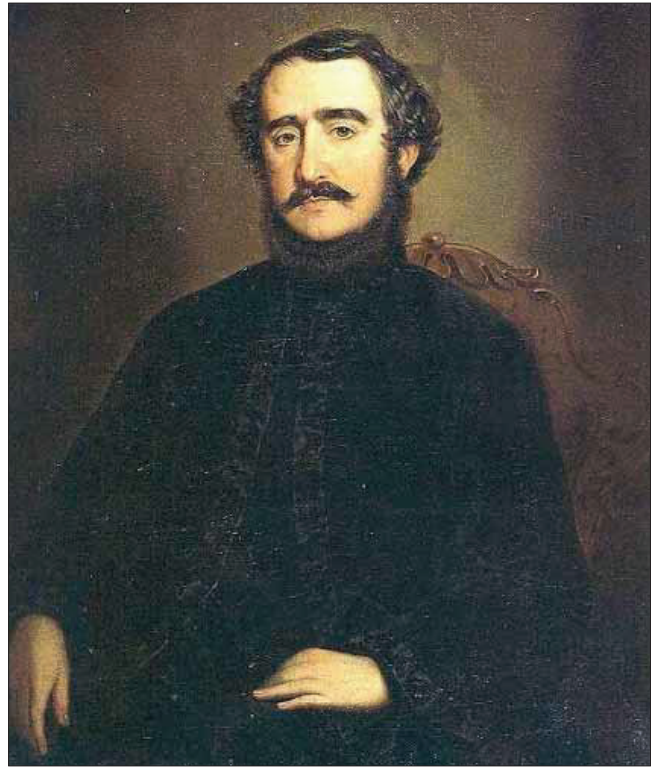
Ha csak Rákóczi, Széchenyi és Teleki halálára gondolunk, érdekes és szembetűnő, hogy mindhárman nagyböjten, április elején haltak meg. Rákóczi 59 évesen nagypénteken (1735. április 8.), Széchenyi 69 évével húsvétvasárnap (1860. április 8.), míg Teleki 62 éves korában a nagyböjt vége fele (1941. április 3.) távozott a magyar valóságból. Mindhárman katolikus hitükben tértek meg az Úrhoz. (Ezért is kételkednek sokan Széchenyi és Teleki öngyilkosságának tényében.)

Rákóczi száműzetésben írta megrendítő *vallomásait*, ki-méletlenül szembenézve önmagával, s feltárva hitének mély gyökereit, s elfogadva a száműzetés szomorú valóságát. Mikos Kelemen leveleiből is érezzük ennek az odaadó embernek a lelki nagyságát. Rákóczi nagypénteken halt meg, ami a keresztény ember számára jutalom. S mily érdekes a kifürkészhetetlen sors! 1906-ban a tragikus sorsú Tisza István volt az, aki megfogalmazta Ferenc József szózatát, hogy Rákóczi hantait hazai földbe temessék el. Lélekemelő volt a ritkán megnyilvánuló nemzeti egység a temetéskor. Ma pedig a Kassán

nyugvó vezérlő fejedelem és társai sírhelye magyar zarándokhely. Forgandó a történelem, távlatban minden elrendeződik.

S ott van „legnagyobb magyarunk”, ki egész életét önzetlennül a nemzet szolgálatába állította. Prohászka Ottokár a XX. század nagy magyar hitszónoka így írt róla: Széchenyinek „volt érzéke a felsőbb világba való behatolásra, s éppen gyakorlati érzéke volt összhangban a szellemi életnek azzal a sajátos tendenciájával, amit vallásnak hívunk”. Imáiban is megnyilvánul, hogy tetteiben szeretné megvalósítani üdvös terveit, hogy az Istentől kapott talentumokat kamatoztathassa. Szárnyaló lélek, vívódó ember örök lelkiismeret-furdalásban, hogy helyesen cselekedett-e, önvád, önmarcangolás, mert mindig valamilyen magasabb morális célnak akart megfelelni. S jött a húsvétvasárnap: „Napján az úrnak, ki feltámadott, / A remény ünnepe volt az, / Mely minket a kétségbe buktatott”, írja Arany János gyönyörű versében, s a tündökletes igazságot is megfogalmazza: „Nem hal meg az, ki milliókra költi / Dús élte kincsét, ámbár napja múlt; / Hanem lerázzván, ami benne földi, / Egy éltető eszmévé finomul.” Jókai a hiányt így látja: „Pusztább az ég egy fényes csillagával! / A nap egy hő sugárral hidegebb.” Rákóczi külső, Széchenyi belső száműzetésben, a hatalom számára nemkívánatosak. S hol van már a hatalom?

És Teleki Pál, példaadónk, mit üzenhet korunknak? Ő, a ragyogó tudós, gyakorló katolikus, a cserkészlet nemzetnevelő hatásának erősítője, politikus, a trianoni trauma elhárításának következetes és korrekt képviselője, a kompromisszumok keresője, hogy jobb időkre mentse át nemzetét. S legyen bár halála ősi gének nyomorító tette, alternatívák hiányának kilátástalansága, vagy talán rejtve maradt gyilkos erőszak, alakja mindenképpen erkölcsi példává nemesedett. Mert mélyen eti-

Franz Eybl: Széchenyi István portréja, litográfia. lelőhelye: Magyar Nemzeti Múzeum

kus ember volt, de a politika behatárolta tevékenységét. Pedig mindent megtett nemzetéért, amikor bátorított: „Merjünk magyarok lenni”, hogy a világ számára értékesek lehessünk, mint azt Mészáros István hosszan kifejti „Teleki Pál nemzetnevelői programja” című könyvében.

Bóka László megejtő szépségű soraival keresi az igazságot: „esendő volt, hát elesett, / feladta sorsát. / Helyette a legenda él /...Tanulj belőle, tűrj ha kell, / eszed amúgysem éri fel / mint lesz, ki él ma, / holnap, mikor már elbukott, / csatát vesztett és elfutott / győzelmes példa.”

Ilyés Gyula is az igazságot keresi: „És nemzetét ma az emeli fel, / ki súlyával lerogy. / Fölfelé futva példát így mutat, / ki jobbra-balra nem lel már utat.” S végül Vas István verse az erkölcsi példára utal: „S hiába takarják hazug feledésbe, / Megnő minden évvel éltető emléke.”

Rákóczi, Széchenyi, Teleki a felelős államférfiak morális alapállásával térnek meg Istenükhöz. Mindhárman a jelen kilátástalanságával, ám mindhárman keresztény hitükben annak tudatával, hogy minden tőlük telhetőt megtettek hazájukért, nemzetükért, a mindenkori hatalmak gátló körülményeivel számot vetve.

Feltett kérdésünkre, hogy nem éppen halálukkal nemesedtek-e példává, azt hiszem, igennel válaszolhatunk. Ők mára „éltető eszmévé” finomultak.

Megjelent: Heti Válasz, 2005. 12. sz., 36–37. o.

Teleki Pál Emlékérem (Bethlen Gábor Alapítvány)